

АРХІТЕКТУРНА ДОСТУПНІСТЬ ТА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПРОСТОРУ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ІНКЛЮЗІЇ У СУСПІЛЬСТВІ

Олександр Чичель

магістрант II-го р. навчання
факультету педагогіки і психології,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: saschachichel99@gmail.com

Кожна людина незалежно від віку, статі та фізичних вад має мати належні умови для радіації своїх прав. В Україні на даний момент маломобільні групи населення обмежені у праві вільного та безпечного пересування у просторі і не забезпечені належними умовами щодо їх включення у повноцінне суспільне життя. Тому питання створення безбар'єрного середовища та інклюзивного суспільства для усіх категорій громадян, зокрема маломобільних груп населення, є одним із першочергових пріоритетів державної політики.

На сьогоднішній день вивчення проблем створення безбар'єрного простору є досить актуальною темою. Проблеми формування доступного середовища життєдіяльності людей з інвалідністю представлені у працях М. Ю. Кеслер, Ю. В. Колосов, Л. А. Вікторова. Створення соціальної інклюзії для людей з інвалідністю описано у працях О. Лещенко (2021), С. Каштан (2019).

Мета статті: здійснити аналіз впливу архітектурної доступності та безбар'єрності простору на включення у соціум маломобільних груп населення.

Створення безбар'єрного простору та соціальної інклюзії в Україні доцільно розглядати не тільки у контексті спрямування цього процесу на людей з інвалідністю, але й стосовно маломобільних груп населення. Аналіз досвіду зарубіжних держав свідчить, що провідні країни світу мають більш широке бачення упровадження ідеї безбар'єрності простору. Розвинені держави вважають, що реалізація політики щодо інклюзії та безбар'єрності має стосуватися і задовольняти потреби не тільки осіб з інвалідністю, але й людей старшого віку, матерів з дітьми до шести років, вагітних жінок, людей, які мають тимчасові травми чи захворювання та інших категорій населення.

Безбар'єрне середовище – це не тільки усунення перешкод в пересуванні, але й наявність умов, необхідних для задоволення інформаційних, трудових, освітніх, культурних потреб у контексті забезпечення рівних можливостей для всіх людей.

Доступність та безбар'єрність – це спільна відповідальність держави та її громадян: суспільству необхідно подолати стереотипи мислення, а владі, як на національному, так і на місцевому рівні – усунути фізичні, інформаційні, операційні та поведінкові бар'єри. Потрібно проводити комплексну роботу у створенні безбар'єрного простору [1].

Ефективна державна та муніципальна політика щодо усунення бар'єрів для повноцінної участі громадян у економічному та соціальному житті, їх соціальна інклюзія не лише захищає їхні базові права та покращує їх комфортне проживання й самопочуття, а й знижує загальну суспільну незадоволеність та покращує економічний розвиток держави. Коли державна політика слабка стосовно інклюзивності системи охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, інфраструктури, технологій та ринку праці це негативно впливає на об'єктивні показники держави [4]. Важливим напрямком роботи є інформаційна політика держави стосовно людей з інвалідністю та їх інтеграції у суспільство. Люди з інвалідністю не повинні себе відчувати не потрібними та неприпустимо, щоб були появи дискримінації.

Залучення людей з інвалідністю до суспільного життя дозволяє вирішувати низку проблем, як психологічних так і проблеми задоволення прав. В концепті інклюзії

різноманітність суспільства, загальна причетність громадян до культури у всіх соціальних практиках і рівне ставлення до всіх це є основа демократичності та показник розвитку держави.

Створення архітектурної доступності є ключовим елементом безперешкодної взаємодії осіб з інвалідністю та здорових людей. У багатьох країнах заходу у концепті соціальної інтеграції основний підхід до реабілітації людей з інвалідністю є їх об'єднання зі здоровими людьми в процесі спільної діяльності. Збільшивши обсяг та інтенсивність взаємозв'язків, надбудувавши нові рівні управління, суспільство вийде на новий рівень інтегрованого соціального світу, головними індикаторами якого є внутрішня згуртованість його субкультур та колективна ідентифікація членів суспільства [3].

Концепція «суспільства для всіх» стала світовим трендом і полягає в тому, що кожна людина має право брати участь у процесі економічного, соціального, культурного та політичного розвитку держави та користування всіма благами та ресурсами. У Загальній декларації прав людини прописано, що «рівність, соціальна справедливість і повага до людської гідності, права і основні свободи є основоположними цінностями, які повинні розділятися і дбайливо охоронятися в будь-якому суспільстві. Вони не тільки зміцнюють соціальну згуртованість, але й сприяють скороченню масштабів або ліквідації багатьох корінних причин соціальних конфліктів» [2].

Вирішення проблеми безбар'єрного середовища дозволить створити інклюзивне суспільство в якому кожному громадянину буде комфортно проживати. Для формування інклюзивного суспільства потрібно дотримуватися таких вимог:

- повага до прав та свобод людини;
- забезпечення безпеки середовища та життя всіх осіб;
- створення позитивної атмосфери для життєдіяльності всіх громадян та включення їх у повноцінну систему суспільних відносин;
- маломобільні групи населення повинні бути залучені у процес створенні безбар'єрного простору;
- необхідний доступ всіх без виключення громадян до соціальної інфраструктури, громадських центрів, місць відпочинку, бібліотек, адміністративних центрів, закладів освіти та медицини, тощо.

Дотримання цих умов сприятиме створенню інклюзивного суспільства, де кожний громадянин буде відчувати себе комфортно та безпечно. Створення безбар'єрного простору дозволить ефективно використовувати потенціал маломобільних груп населення та сприятиме покращенню самореалізації кожного громадянина країни.

На основі проведеного дослідження ми дійшли висновку, що для людей з інвалідністю бар'єри практично унеможливають ведення активного способу життя, та перешкоджають їх участі у різних суспільних заходах. Для забезпечення права вільного пересування держава має вжити належних заходів для забезпечення рівного доступу до фізичного оточення, до об'єктів та послуг, до транспортної інфраструктури та інформаційно-комунікаційних технологій як у міських, так і в сільських районах. Реалізація цих заходів дозволить маломобільним групам населення бути самостійними та відчувати себе рівними з усіма іншими.

Забезпечення безбар'єрного простору виступає важливим фактором соціалізації людей з інвалідністю так включення їх у суспільне життя. Доступність культурних і спортивних закладів дозволять людям з інвалідністю духовно та фізично розвиватися, отримувати максимальну насолоду від життя. Завдання кожної демократичної держави, яка визнала права людей і взяла на себе зобов'язання дотримуватися їх, має докладати максимум зусиль для покращення якості життя людей незалежно від їх фізичних можливостей. Аналізуючи досвід провідних країн світу ми переконані, що розвиток доступного середовища має багато переваг як у економічній, так і у соціальній сфері.

Список використаних джерел:

1. Життя без перешкод і упереджень. Якою буде Україна. Міністерство розвитку громад та територій України : веб-сайт. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/bezbaryernist/naczionalna-strategiya-zi-stvorenniya-bezbaryernogo-prostoru-v-ukrayini/aktualni-materialy/zhyttya-bez-pereshkod-i-uperedzhen-yakoyu-bude-ukrayina/> (дата звернення: 31.10.2022).
2. Загальна декларація прав людини. Ст. 1. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 31.10.2022).
3. Лещук Г. В. Концепт безбар'єрності в теорії та практиці інклюзії. *Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі* : колективна монографія. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2022. С. 8–28.
4. Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2020. 24 с.